

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Екологічна логістика»
обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Логістика

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 22.08.2022 № 1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління,
Протокол від 15.08.2022 № 1

Розробники: викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст другої категорії, Черніхова О.С.

Рецензенти:

1. Старший викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.
2. Професор кафедри логістики НАУ, доктор економічних наук, професор, експерт Українського логістичного альянсу (УЛА) Смерічевська С.В.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма обов'язкової навчальної дисципліни складена відповідно до освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Логістика.

Екологічна логістика – це галузь логістики, що забезпечує рух матеріалу при будь-яких виробничих процесах аж до його перетворення на товарний продукт і відходи з подальшим проведенням відходів до утилізації або безпечного зберігання в навколишньому середовищі.

Навчальна дисципліна «Екологічна логістика» - це одна із нормативних професійно-орієнтованих дисциплін підготовки бакалаврів за освітньо-професійною програмою Логістика.

Об'єкт та предмет дисципліни: Об'єктом є теоретична база екологічного використання ресурсів, місце екологічної безпеки у логістичній діяльності підприємств, адаптуванні логістичної структури виробничих підприємств до умов безпечного та бережливого ставлення до навколишнього середовища, використання процесу сортування та переробки відходів.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна вивчається на основі базової загальноєкономічної та правової підготовки здобувачів освіти, міждисциплінарні зв'язки: ґрунтується на знаннях, отриманих під час вивчення таких навчальних дисциплін, як «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Логістика», «Логістичні технології на транспорті», «Економіка логістики», «Основи логістики та управління ланцюгами поставок», «Логістична інфраструктура», «Системний підхід в логістиці», «Складська логістика та управління запасами»; забезпечує базу для засвоєння матеріалу з навчальних дисциплін «Екологічна логістика», «Транспортна логістика», «Логістичний контролінг», «Геологістика», «Управління якістю логістичних робіт і послуг», «Планування логістичної діяльності».

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Основи екологічного менеджменту
2. Екологічна політика в Україні та світі
3. Природні ресурси та їхня роль в логістичній системі
4. Екологічні аспекти транспортної логістики
5. Концепція загальної відповідальності
6. Логістика рециклінгу, логістика відходів
7. Економічні важелі екологічної логістики
8. Екологічні ризики та екологічне страхування

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Екологічна логістика» полягає у оволодінні здобувачами освіти методологією та практикою ефективного управління користуванням, збереженням та поновленням логістичних ресурсів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Екологічна логістика»:

1. Набути глибоких теоретичних знань з питань концепції, стратегії та

тактики екологічної логістики;

2. Опанувати методичний інструментарій розробки та реалізації завдань екологічної логістики;

3. Оволодіти навичками «екологічного» мислення та розробки пропозицій щодо удосконалення логістичних систем з точки зору екологічного впливу;

4. Набути навичок оцінки економічної ефективності логістичних рішень з урахуванням шкідливого впливу на екологію;

5. Розглянути місце екологічної складової у логістичній діяльності підприємства;

6. Визначити методи та засоби покращення екологічної ситуації в країні та безпосередньо на підприємствах за рахунок включення екологічної логістики як один із етапів розвитку підприємницької діяльності;

7. Дослідити законодавчу базу екологічної складової логістики;

8. Розглянути політику переробки відходів як один із основних засобів підвищення сприятливого розвитку екологічності та підвищення економічної привабливості підприємств.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

1. Основні принципи екологічного підходу до логістики, концепцію та методологію екологічної логістики;

2. Особливості екологічного менеджменту та його місце в системі менеджменту фірми;

3. Основні екологічні концепції в логістиці, принципи їх впровадження;

4. Методи зниження шкідливого впливу на оточуюче середовища;

5. Методи розрахунку шкідливого впливу на екологію, у тому числі, - у грошових одиницях;

6. Основні внутрішні та міжнародні правила та закони, що обумовлюють розвиток екологічного менеджменту та екологічної логістики;

7. Досвід передових країн світу щодо екологізації логістики.

вміти:

1. Застосовувати принципи екологічного менеджменту на практиці;

2. Організовувати впровадження екологічних концепцій логістики на виробничих підприємствах;

3. Застосовувати методики розрахунку шкідливого впливу на екологію;

4. Обирати методи зниження шкідливого впливу на екологію з боку логістичної системи;

5. Орієнтуватися у існуючих правилах, постановах, законах тощо, що формують внутрішню та зовнішню політику щодо екології в Україні та світі;

6. Застосовувати досвід передових країн світу щодо екологізації логістики.

1.4. Форма підсумкового контролю (залік)

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити

ECTS.

1.5. Програмні компетентності:

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу
	ЗК-4	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
	ЗК-9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
	ЗК-14	Здатність працювати у міжнародному контексті
Спеціальні компетентності (СК)	СК-19	Здатність до впровадження та використання сучасних інформаційних технологій та інформаційних систем, що забезпечують управління логістичними процесами і потоками в режимі реального часу (у тому числі електронного документообігу, систем моніторингу руху транспортних засобів, моніторингу вантажопотоків з участю авіаційного та інших видів транспорту, управління територією та розміщенням об'єктів логістичної інфраструктури).
	СК-20	Уміння аналізувати і моделювати логістичні та бізнес-процеси в ланцюгах поставок, процеси логістичного обслуговування споживачів, визначати оптимальні рівні логістичного сервісу та укласти договори на комплексне логістичне обслуговування клієнтів

2. Короткий опис змісту навчальної дисципліни

Тема № 1. Основи екологічного менеджменту

Поняття, значення та особливості екологічного менеджменту Основні принципи й елементи системи екологічного менеджменту (EMS). Розвиток системи екологічного менеджменту. Стандарт ISO 14000. Екологічний менеджмент й аудитування (EMAS). Поняття екологічного аудиту.

Тема № 2. Екологічна політика в Україні та світі

Природоохоронне законодавство. Напрямки розвитку та вдосконалення законодавства. Міжнародне екологічне співробітництво. Поняття екологічного ліцензування. Зелені стандарти – LEED, BREEM, DGNB. Законодавчий моніторинг у сфері екологічного менеджменту. Адміністративно-нормативні інструменти екологічного менеджменту.

Тема № 3. Природні ресурси та їхня роль в логістичній системі

Сутність поняття ресурсозбереження. Безвідходне і маловідходне виробництва. Проблеми економії і раціонального використання природних і матеріальних ресурсів. Методи очищення стічних вод і знешкодження газоподібних викидів в атмосферу.

Тема № 4. Екологічні аспекти транспортної логістики

Аналіз екологічного впливу транспорту на навколишнє середовище. Порівняння шкідливого впливу різних видів транспорту. Перспективи різних видів транспорту щодо екологізації. Контейнерні перевезення як засіб зменшення шкідливих викидів

Тема № 5. Концепція загальної відповідальності

Вплив логістичної системи на екосистему. Екологічний життєвий цикл. Модель Т. Мальтуса. Динамічна світова модель Дж. Форестера. Прогноз за моделлю Медоуза. Модель М. Месаровича та Е. Пестеля. Модель міжгалузевого балансу світової економіки.

Тема № 6. Логістика рециклінгу, логістика відходів

Поняття рециклінгу, його види. Проблеми рециклінгу та шляхи їх вирішення. Впровадження переробки відходів на підприємстві. Принцип використання залогової вартості тари на масових підприємствах. Загальне поняття про відходи виробництва і споживання. Сортування відходів. Система управління відходами. Управління відходами на муніципальному рівні.

Тема № 7. Економічні важелі екологічної логістики

Система платежів за природокористування. Платежі за забруднення навколишнього середовища. Фінансування охорони навколишнього середовища. Заходи економічного стимулювання. Концепція екоефективності. Механізм продажу прав на забруднення. Екологічна ліцензія.

Тема № 8. Екологічні ризики та екологічне страхування

Стандарти якості навколишнього середовища. Методи визначення екологічного ризику. Умови екологічного страхування. Світовий досвід екологічного страхування. Можливості проведення екологічного страхування в Україні.

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна література:

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 №41, ст.546
2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019, №16, ст.70

3. Закон України «Про відходи» від 05.03.1998, №36-37, ст.242
4. Закон України «Про екологічний аудит» від 24.06.2004, №45, ст. 500
5. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992, №50, ст. 678
6. Земельний кодекс України від 25.10.2001, №3-4, ст. 27
7. Водний кодекс України від 06.06.1995, №24, ст. 189
8. Кодекс України про надра від 27.07.1994, №36, ст. 340
9. Розпорядження КМУ «Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року» від 30.05.2018, №430-р
10. Екологічний менеджмент: Навчальний посібник/ Семенов В.Ф., Михайлюк О.Л., Галушкіна Т.П. та ін., - Київ, Центр навчальної літератури, 2004. - 516 с.
11. Транспортна екологія: навчальний посібник / О. І. Запорожець, С. В. Бойченко, О. Л. Матвеева, С. Й. Шаманський, Т. І. Дмитруха, С. М. Маджд; за заг. редакцією С. В. Бойченка. – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 508 с.
12. Екологістика, рециклінг і утилізація транспорту: навчальний посібник / С.В. Бойченко, О.В. Іванченко, Казимір Лейда, В.В. Фролов А.Я. Яковлева, - К.: Центр навчальної літератури, 2019. - 266 с.
13. Регіональна економіка : підручник / за ред. Є.П. Качана. — К.: Знання, 2011. — 670 с. — (Вища освіта ХХІ століття).
14. Відходи виробництва і споживання та їх вплив на ґрунти і природні води : Навчальний посібник / За ред. В.К. Хільчевського. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2007. – 152 с.
15. Екологічний менеджмент. Учеб. посібник/ Т.А. Трифонова. - Владим. держ. ун-т, Володимир, 2003. - 291 с.
16. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл./ за ред. А. П. Гетьмана. - Х.: Право, 2013. - 432 с
17. Екологічне управління: Підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. — К.: Либідь, 2004. — 432 с.

Допоміжна література:

18. Вісник. Офіційно про податки. – Офіційне видання Державної фіскальної служби. - 21 квітня 2017, п'ятниця, №16 (920) <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5589>
19. Васюкова Г.Т., Ярошева О.І. Екологія. Підручник. - К.: Кондор, 2009. - 524 с
20. Основи екології. Підручник/ Мягченко О. П. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 312 с.
21. Страхова справа: підручник / О. Д. Вовчак. - К. : Знання, 2011. - 391 с.
22. Регіональна економіка: Підручник / І.В. Мартусенко, Б.В. Погріщук. – Тернопіль: Крок, 2015. – 626 с.
23. Екологічна оцінка та екологічна експертиза: Підручник для студ. вищих навч. закладів/ Бобровський А. – Рівне: О.Зень, 2015. – 527 с.

24. В.П.Матейчик, М.Смешек, В.О.Хрутьба Управління проектами екологічної логістики транспортних підприємств/ Міжвузівський збірник "НАУКОВІ НОТАТКИ". Луцьк, 2014. Випуск №45. – С. 339-345

25. Екологоорієнтоване логістичне управління виробництвом: монографія / [Є.В. Мішенін, І.І. Коблянська, Т.В. Устік, І.Є. Ярова]; за наук. ред. д.е.н., проф. Є.В. Мішеніна – Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2013. – 248 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

26. https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2058726-ak-pravilno-sortuvati-smitta-infografika.html - інформація по правильності сортування сміття
27. <https://vtorothody.ru/othody/retsikling.html> - методи переробки відходів
28. <http://www.biowatt.com.ua/analitika/pererobka-vidhodiv-v-rozvinenih-krayinah-svitu/> - переробка відходів у різних країнах світу
29. http://urbanreform.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/transport-ukr4_small.pdf - вплив транспорту на екологію міста, аналіз та стратегії для України

4. Засоби оцінювання здобувачів вищої освіти

Питання для підсумкового контролю (заліку):

1. Визначення екологічного менеджменту.
2. Визначити мету екологічного менеджменту.
3. Об'єкт, суб'єкт і предмет екологічного менеджменту.
4. Що передбачає екологічний менеджмент?
5. Взаємозв'язок екологічного менеджменту з іншими науками.
6. Що являє собою система екологічного менеджменту?
7. Основні принципи системи екологічного менеджменту.
8. Елементи системи екологічного менеджменту.
9. Що являє собою стандарт ISO 14000?
10. Причини впровадження стандарту ISO 14000 на підприємствах.
11. Особливості організації логістики в ланцюгах поставок.
12. Поняття та елементу системи екоменеджменту та екоаудиту (CEMA/EMAS).
13. Екологічний аудит, визначення, мета здійснення.
14. Природоохоронне законодавство України.
15. Які основні нормативно-правові документи регулюють екологічну діяльність підприємств?
16. Основні напрямки співробітництва з міжнародними організаціями у сфері екологічної логістики.
17. Першочергові завдання у сфері екологічного законодавства.
18. Екологічне ліцензування.
19. «Зелені» стандарти сертифікації будівництва (LEED, BREEAM, DGNB).
20. Сутність ресурсозбереження.

21. Відходи споживання. Безвідходне та маловідходне виробництво.
22. Основні напрями економії ресурсів.
23. Основні заходи утилізації відходів.
24. Вплив різних видів транспорту на навколишнє середовище.
25. Позитивний та негативний вплив транспорту на довкілля.
26. Підвищення екологічної безпеки на транспорті.
27. Екологічне забезпечення логістики.
28. Поняття життєвого циклу продукції.
29. Екологічний вплив на різні види логістики.
30. Закон Т. Мальтуса («закон народонаселення»).
31. Системна динаміка Дж. Форестера.
32. Модель Д.Медоуза.
33. Модель Месаровича-Пестеля.
34. Універсальні моделі економічного зростання.
35. Модель «витрати-випуск»
36. Рециклінг, його завдання, суб'єкти.
37. Види рециклінгу.
38. Основні проблеми рециклінгу.
39. Проблеми низького розвитку переробки відходів.
40. Поняття розширеної відповідальності виробників.
41. Основні категорії відходів.
42. Принципи управління відходами.
43. Сорткування відходів.
44. Ризики в логістичній діяльності.
45. Управління відходами на місцевому рівні.
46. Плата за користування природним середовищем.
47. Плата за нанесення шкоди природному середовищу.
48. Плата за забруднення природного середовища.
49. Збір за спеціальне використання природних ресурсів (плата за землю, плата за використання водних, лісових, мінеральних ресурсів).
50. Фінансове забезпечення охорони довкілля.
51. Еколого-економічне стимулювання.
52. Методи еколого-економічного стимулювання.
53. Економічна ефективність природокористування.
54. Концепція екоефективності підприємства.
55. Дозволи (права, ліцензії) на викиди.
56. Екологічне ліцензування.
57. Нормування якості навколишнього середовища.
58. Екологічний паспорт.
59. Екологічний ризик, його оцінка та напрями.
60. Екологічне страхування, його мета, ознаки, об'єкти та суб'єкти.